

۱. مقدمه

در فروردین‌ماه سال ۱۴۰۴، روند اجرای احکام اعدام در جمهوری اسلامی ایران با شتابی کم‌سابقه ادامه یافت. بر اساس داده‌های گردآوری‌شده در این گزارش، در طول این ماه دست‌کم ۷۰ تن در زندان‌های مختلف کشور اعدام شده‌اند. این آمار در مقایسه با فروردین‌ماه سال گذشته که طی آن ۲۵ مورد اعدام ثبت شده بود، افزایشی حدوداً ۲/۸ برابری در اجرای این مجازات خشن و غیرقابل بازگشت را شاهد هستیم.

هدف از تهیه و انتشار این گزارش، مستندسازی دقیق موارد اعدام، شفاف‌سازی روندهای قضایی مرتبط، و اطلاع‌رسانی به افکار عمومی، نهادهای بین‌المللی، و مدافعان حقوق بشر است. این مستندسازی تلاشی است در راستای حفظ حق حیات، ثبت حافظه‌ی تاریخی، و مقابله با روند عادی‌سازی خشونت قضایی در ایران.

تهیه این گزارش با دشواری‌های متعددی همراه بوده است. عدم شفافیت نهادهای رسمی، سانسور گسترده‌ی رسانه‌ای، فشار و تهدید خانواده‌های اعدام‌شدگان، و محدودیت‌های امنیتی برای منابع محلی، از جمله چالش‌هایی هستند که فرآیند گردآوری و تأیید اطلاعات را با موانع جدی مواجه می‌کنند. با وجود این موانع، ما بر این باوریم که مستندسازی دقیق و انتشار عمومی این داده‌ها، گامی ضروری در مسیر دادخواهی، افزایش آگاهی عمومی، و مطالبه‌ی پاسخ‌گویی از سوی حاکمیت است.

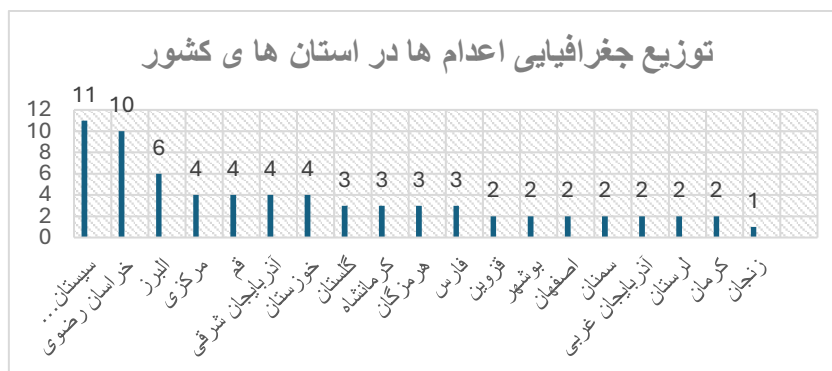
۲. محتوای گزارش

در این بخش، به تحلیل و تشریح جزئیات اعدام‌های انجام‌شده در فروردین‌ماه ۱۴۰۴ پرداخته می‌شود. اطلاعات گردآوری‌شده شامل توزیع جغرافیایی، نوع اتهامات منتسب به محکومان، تابعیت افراد اعدام‌شده، جنسیت، و روندهای قضایی مشاهده‌شده در پرونده‌هاست. همچنین مواردی از ابهامات حقوقی، و نقض اصول دادرسی منصفانه نیز به شکل موردی، مورد بررسی قرار گرفته است.

گزارش حاضر با هدف ارائه تصویری جامع و مستند از موج گسترده‌ی اعدام‌ها در این بازه‌ی زمانی تنظیم شده تلاش دارد با تکیه بر داده‌های معتبر، نقض نگران‌کننده‌ی حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران را شناسایی و مستندسازی نماید.

۲-۱. توزیع جغرافیایی اعدام‌ها در استان‌ها

اعدام‌های انجام‌شده در فروردین‌ماه ۱۴۰۴ گستره‌ای از استان‌های مختلف کشور را دربر گرفته است، و در مجموع در ۲۰ استان کشور انجام گرفته است. با این حال، تمرکز بالای این اعدام‌ها در برخی استان‌ها، نیازمند توجه و تحلیل ویژه است.

استان سیستان و بلوچستان با ۱۱ مورد اعدام، بالاترین آمار را به خود اختصاص داده است. پس از آن، استان خراسان رضوی با ۱۰ مورد و البرز با ۶ مورد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. این سه استان در مجموع تقریباً ۴۰ درصد از کل موارد اعدام این ماه را شامل می‌شوند.

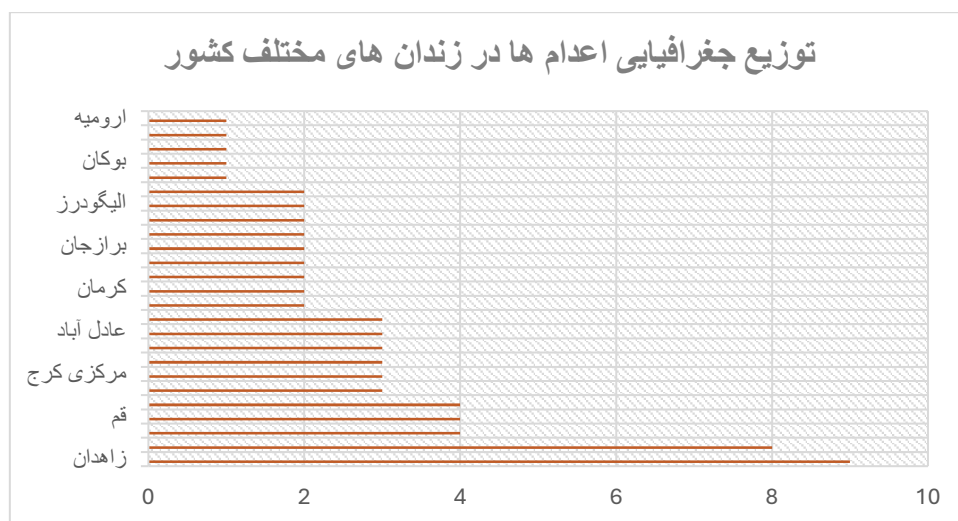
توزیع جغرافیایی اعدام‌ها حاکی از آن است که بسیاری از این مجازات‌ها در مناطقی با جمعیت‌های محروم و یا تمرکز بالای زندان‌های امنیتی و عمومی رخ داده‌اند. برای نمونه، استان سیستان و بلوچستان که عمدتاً دارای جمعیت بلوچ و اهل سنت است، همواره یکی از استان‌هایی بوده که در آن نرخ اعدام، به‌ویژه با اتهاماتی نظیر "مواد مخدر" و "محاربه"، بسیار بالا گزارش شده است.

سایر استان‌ها، از جمله مرکزی، قم، خوزستان، آذربایجان شرقی، کرمانشاه، گلستان، هرمزگان، فارس و ...، هرکدام بین ۲ تا ۴ مورد اعدام را در این بازه ثبت کرده‌اند. پراکندگی این آمار نشان می‌دهد که حکم اعدام به عنوان ابزاری فراگیر در جهت ارباب و سرکوب در سراسر کشور به کار گرفته می‌شود، هرچند در برخی مناطق با شدت بیشتری اعمال شده است.

۲-۲. توزیع جغرافیایی اعدام‌ها بر اساس زندان محل اجرای حکم

بررسی محل اجرای احکام اعدام در فروردین‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که این مجازات در دستکم ۲۵ زندان مختلف در سراسر کشور اجرا شده است. در میان این زندان‌ها، برخی با اختلاف قابل توجهی، بیشترین آمار اجرای حکم را به خود اختصاص داده‌اند.

زندان زاهدان با ثبت دستکم ۹ مورد اعدام، در صدر فهرست قرار دارد. پس از آن، زندان وکیل‌آباد مشهد با ۸ مورد اعدام، دومین زندان پرتکرار در اجرای این مجازات است. این دو زندان به‌تنهایی حدود ۲۴ درصد از کل اعدام‌های فروردین‌ماه را شامل می‌شوند و بار دیگر نقش محوری این مراکز را در اجرای احکام اعدام به نمایش می‌گذارند.

زندان‌های اراک، قم و تبریز نیز هر کدام با ۴ مورد اعدام در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

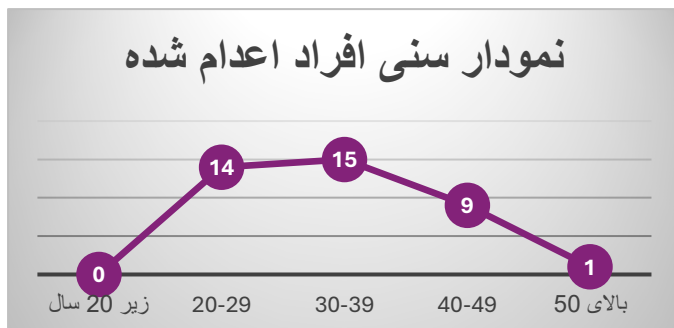
در مواردی نیز اعدام‌ها در زندان‌هایی کمتر شناخته‌شده یا با ظرفیت‌های محدودتر مانند زندان‌های گناباد، چوبیندر قزوین، الیگودرز، برازجان، شاهرود و غیره صورت گرفته‌اند که نشان‌دهنده گستردگی اجرای حکم در اقصی نقاط کشور است.

۲-۳. تحلیل دموگرافیک اعدام‌ها

بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد اعدام‌شده در فروردین‌ماه ۱۴۰۴، نمایی از گستره و تنوع قربانیان این مجازات را ارائه می‌دهد. داده‌های گردآوری‌شده نشان می‌دهند:

از مجموع ۷۰ نفر اعدام‌شده، ۶۹ نفر مرد و ۱ نفر زن بوده‌اند. همچنین، دست‌کم ۳ نفر از افراد اعدام‌شده دارای تابعیت افغانستان بوده‌اند. این موضوع نشان‌دهنده استمرار روند اعدام مهاجران و افراد فاقد اسناد هویتی معتبر در ایران است—گروه‌هایی که اغلب در معرض محرومیت‌های حقوقی و قضایی قرار دارند.

اطلاعات سنی ۳۹ نفر در دسترس بوده است. طبق این اطلاعات سنی، جوان‌ترین فرد اعدام شده ۲۲ سال و مسن‌ترین فرد ۶۲ سال سن داشته است.

داده‌ها نشان می‌دهد که بیشترین اعدام‌ها در بازه‌ی سنی ۲۰ تا ۳۹ سال انجام شده است (در مجموع ۲۹ نفر)، که بازه‌ای از زندگی محسوب می‌شود که بسیاری در آن در حال ساختن مسیر شغلی، خانوادگی و اجتماعی خود هستند.

اعدام تنها یک نفر بالای ۵۰ سال نیز نشان می‌دهد که تمرکز عمده در اجرای حکم،

روی جمعیت‌های جوان‌تر قرار دارد—موضوعی که از منظر حقوق بشر و روان‌شناسی اجتماعی، نیازمند توجه جدی است.

۳. اتهامات منتسب به افراد اعدام‌شده

در میان ۷۰ مورد اعدام ثبت‌شده در فروردین‌ماه ۱۴۰۴، تنوع اتهامات نسبتاً مشخص بوده و در سه دسته‌ی اصلی قابل طبقه‌بندی است:

اتهام قتل: ۳۵ مورد

اتهامات مرتبط با مواد مخدر: ۲۹ مورد

اتهامات سیاسی یا امنیتی: ۶ مورد

بیش از نیمی از اعدام‌ها (۵۰٪) مربوط به پرونده‌های قتل بوده است. در بسیاری از این موارد، فقدان شفافیت در روند دادرسی، عدم دسترسی به وکیل در مراحل بازرجویی و استفاده از اعترافات اجباری مطرح شده است. با توجه به غیرقابل بازگشت بودن مجازات اعدام، چنین کاستی‌هایی، عمق نگرانی‌ها را افزایش می‌دهند.

اعدام به دلیل مواد مخدر همچنان بخش بزرگی از آمار را به خود اختصاص می‌دهد. تداوم استفاده از اعدام به عنوان ابزار مقابله با جرایم مرتبط با مواد مخدر، بدون توجه به ناکارآمدی آن در مهار این پدیده، بار دیگر سیاست‌های کیفری ناکارآمد جمهوری اسلامی را برجسته می‌کند.

از سوی دیگر، اعدام ۶ نفر با اتهامات سیاسی یا امنیتی از جمله "محاربه" و "بغی"، زنگ خطری جدی در زمینه‌ی سرکوب مخالفان و منتقدان است. استفاده از مجازات مرگ علیه کنشگران سیاسی، قومی یا مذهبی، نشان‌دهنده‌ی نقض گسترده حقوق بشر و آزادی بیان در کشور است.

۳-۱. بازگشایی یک پرونده

حمید حسین‌نژاد حیدرانلو:

شهروند گرد اهل چالدران و پدر سه فرزند، در تاریخ ۲۴ فروردین ۱۴۰۲ توسط نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی بازداشت شد. اتهام وی "بغی" از طریق عضویت در حزب کارگران کردستان (پ.ک.ک) و مشارکت در درگیری مسلحانه‌ای در سال ۱۳۹۶ بود که منجر به کشته شدن ۸ مرزبان ایرانی شد. با این حال، خانواده و وکیل او تأکید داشتند که در زمان وقوع درگیری، حمید به همراه خانواده‌اش در ترکیه بوده و مدارکی از جمله پاسپورت و مهرهای ورود و خروج مرزی این ادعا را تأیید می‌کردند.

علیرغم این شواهد، دادگاه انقلاب ارومیه بدون ارائه مستندات کافی و تنها بر اساس "علم قاضی"، حکم اعدام وی را صادر کرد. حمید حسین‌نژاد بیش از ۱۱ ماه در سلول انفرادی و تحت شکنجه‌های روحی و جسمی قرار داشت تا به اعترافات اجباری تن دهد. در روزهای منتهی به اجرای حکم، خانواده‌اش از جمله دختر ده ساله‌ی او، تلاش‌های گسترده‌ای برای جلب توجه افکار عمومی و نهادهای حقوق بشری انجام دادند، اما این تلاش‌ها بی‌نتیجه ماند. حکم اعدام وی در سحرگاه دوشنبه اول اردیبهشت ۱۴۰۴ به‌صورت مخفیانه و بدون اطلاع خانواده یا وکیلش اجرا شد. مقامات قضایی از تحویل پیکر او به خانواده‌اش خودداری کرده و اجازه برگزاری مراسم سوگواری را نیز ندادند. این پرونده نمونه‌ای بارز از نقض حقوق بشر، فقدان دادرسی عادلانه و استفاده از مجازات اعدام به‌عنوان ابزار سرکوب سیاسی در جمهوری اسلامی ایران است.

احمد یآوری

زندانی ۴۰ ساله اهل گرگان، در تاریخ ۲۸ فروردین ۱۴۰۴ در زندان مرکزی گرگان به اتهام "قتل عمد" اعدام شد. وی حدود دو سال پیش به دلیل یک پرونده قتل بازداشت و به قصاص نفس محکوم شده بود.

بر اساس گزارش‌های دریافت‌شده از سازمان حقوق بشر ایران، احمد یآوری متأهل و پدر دو پسر بود. هرانا گزارش می‌دهد که به‌رغم اینکه خانواده مقتول رضایت خود را اعلام کرده و آمادگی برای بخشش را نشان داده بودند، حکم اعدام او به‌صورت ناگهانی و بدون اطلاع قبلی به اجرا درآمد. اجرای این حکم بدون اطلاع‌رسانی رسمی، از جمله به خانواده یا رسانه‌ها، بار دیگر نمونه‌ای از نبود شفافیت و نقض روندهای قضایی در پرونده‌های اعدام را به نمایش گذاشت.

اعدام احمد یآوری همچنین بر یکی از کاستی‌های اساسی نظام حقوقی ایران در پرونده‌های قتل تأکید دارد: فقدان درجه‌بندی برای قتل عمد. در حالی‌که در بسیاری از نظام‌های حقوقی دنیا قتل بر اساس انگیزه، شرایط وقوع و شدت جرم درجه‌بندی می‌شود، در نظام قضایی جمهوری اسلامی ایران تمامی اشکال قتل عمد، صرف‌نظر از جزئیات پرونده، می‌تواند به صدور حکم اعدام منجر شود. این پرونده همچنین نشان می‌دهد که قصاص نه صرفاً یک حق فردی، بلکه در عمل، ابزاری در اختیار حکومت برای تداوم چرخه خشونت قضایی است—ابزاری که حتی در صورت تمایل شاکیان خصوصی به گذشت، می‌تواند به اجرا گذاشته شود.

۴. وضعیت تاهل و تعداد فرزندان

یکی از جنبه‌های کمتر مورد توجه در گزارش‌های مربوط به اعدام‌ها، تأثیر مستقیم این مجازات بر خانواده‌های اعدام‌شدگان است. بر اساس اطلاعات در دسترس در فروردین‌ماه ۱۴۰۴، ۹ نفر از قربانیان اعدام متاهل بوده‌اند. این در حالی است که وضعیت تاهل بقیه قربانیان گزارش نشده است. همچنین گزارش‌ها نشان می‌دهد که ۱۱ نفر آنان بین ۱ تا ۱۰ فرزند داشته‌اند. تمامی این فرزندان، پدران خود را از دست داده‌اند.

این داده‌ها گرچه محدود هستند، اما به‌روشنی نشان می‌دهند که بسیاری از افراد اعدام‌شده سرپرست خانواده یا دارای مسئولیت خانوادگی بوده‌اند. تأثیر اعدام بر همسران، کودکان، و خانواده‌های بازمانده، غالباً نادیده گرفته می‌شود؛ در حالی که تبعات روحی، اقتصادی، و اجتماعی این مجازات می‌تواند تا سال‌ها ادامه داشته باشد و به بازتولید فقر، خشونت، و بی‌ثباتی منجر شود.

نبود اطلاعات دقیق درباره وضعیت خانوادگی سایر افراد اعدام‌شده نیز خود نشان‌دهنده نبود شفافیت سیستم قضایی و محدودیت منابع برای مستندسازی است. با این حال، حتی اطلاعات جزئی موجود گویای آن است که مجازات اعدام در بسیاری موارد، نه تنها مجازات فرد بلکه مجازات یک خانواده است.

۵. جمع بندی

گزارش حاضر با هدف مستندسازی اعدام‌های صورت‌گرفته در فروردین‌ماه ۱۴۰۴ تنظیم شده است؛ ماهی که در آن دست‌کم ۷۰ نفر در زندان‌های سراسر ایران اعدام شدند. این عدد در مقایسه با فروردین سال گذشته (۲۵ مورد) نشان‌دهنده افزایش نگران‌کننده و حدوداً ۲.۸ برابری است.

مطالعه ی موردی اعدام ها که دست کم دو مورد آن در این گزارش آمده است، بار دیگر ابعاد غیرشفاف، سیاسی شده و گاه شتابزده ی نظام قضایی جمهوری اسلامی را آشکار می سازد.

اعدام همچنان به عنوان ابزاری برای اعمال کنترل، ارعاب، و سرکوب استفاده می شود—ابزاری که نه تنها با اصول بنیادین حقوق بشر در تضاد است، بلکه عملاً از منظر اجتماعی نیز کارآمدی آن در پیشگیری از جرم به شدت مورد تردید قرار دارد.

در پایان، تهیه چنین گزارش هایی، اگرچه با موانع اطلاعاتی، امنیتی و رسانه ای فراوانی روبه روست، اما ضرورتی انکارناپذیر برای حفظ حقیقت، دادخواهی و ایجاد فشار برای لغو این مجازات غیرانسانی است.